

NEVALSTISKO ORGANIZĀCIJU BŪTISKĀKIE IEBILDUMI PAR GROZĪJUMIEM SABIEDRISKĀ LABUMA ORGANIZĀCIJU LIKUMĀ

1. Likumā jānosaka, ka statusu piešķir organizācijai, nevis tās veiktajām aktivitātēm

FM piedāvātais risinājums paredz SLO statusu piešķirt atsevišķām organizācijas veiktajām aktivitātēm¹. Uzskatām, ka likumā nepieciešams skaidri nostiprināt principu, ka SLO statusu var piešķirt tikai tām organizācijām, kuru darbība pilnībā (vai lielākā tās daļa) atbilst SLO būtībai. Princips par SLO statusa piešķiršanu organizācijai kā tādai, nevis tā atsevišķām aktivitātēm, ir spēkā vairumā ES valstu² un atbilst arī mūsu SLO likuma būtībai un mērķim. Piemēram, Igaunijā ir noteikts, ka organizācija var iegūt SLO statusu, ja tās darbība pilnībā vai vismaz 90% no visām aktivitātēm ir vērstas uz sabiedrības labumu. Tāpat šī brīža FM iecere būtu pretrunā SLO domnīcas secinājumiem³ un Informatīvajā ziņojumā ietvertajai apņemšanās⁴ sakārtot SLO sistēmu. Ja piedāvātais risinājums nav iespējams, tad būtu jāmaina likuma mērķis un lietotie jēdzieni, skaidri nostiprinot, ka statuss ir nevis organizācijai, bet konkrētai aktivitātei (tātad vairs nevaram lietot jēdzienu “sabiedriskā labuma organizācija”, bet jālieto “sabiedriskā labuma aktivitāte”).

2. Ir jānovērš neskaidrības un iespējamie pārpratumi par dažādām SLO pakāpēm

FM piedāvātais risinājums paredz divu veidu SLO pakāpes - SLO 1 un SLO 2 , kas, mūsaprāt, padara SLO sistēmu neskaidru un radīs dažādus riskus. FM piedāvātais risinājums ar divām SLO pakāpēm nav intuitīvi saprotams, var radīt neizpratni un apjukumu potenciālajiem atbalstītājiem un ziedotājiem, piemēram, par to, kuras pakāpes SLO ziedojot, pienākas nodokļu atlaide un kuras ne. Līdzīgi apjukumu dažādās SLO pakāpes var radīt arī valsts institūcijām un pašvaldībām, lemjot par atbalstu SLO organizācijām (piemēram, izsludinot projektu konkursus vai lemjot par cita veida atbalstu nevalstiskajām organizācijām). Iespējams, ka daudz labāks un saprātīgāks risinājums būtu, ja SLO 1 pakāpes organizācijām paredzētais valsts atbalsts, būtu pieejams ikvienai biedrībai un nodibinājumam (piemēram, tas mazinātu risku, ka organizācija vēlās saņemt SLO statusu tikai, lai varētu pieteikties grantu konkursā vai saņemt kādu pašvaldības atbalstu) un SLO statuss būtu viens, bez divām pakāpēm, kur statusu saņemošās organizācijas baudītu īpašu valsts atbalstu, tai skaitā tiesības ziedotājiem izmantot nodokļu atvieglojumus.

3. Norādām uz risku, ka “caurskatāmības koeficients” var radīt maldīgu priekšstatu par organizācijas darbību

---

¹ Likumprojekts paredz, ka pirmās pakāpes sabiedriskā labuma organizācijas statusam var pieteikties organizācija, kura “veic sabiedriskā labuma darbību”. Savukārt otrās pakāpes sabiedriskā labuma organizācijas statusam var pieteikties organizācija, kurai ir vismaz divu gadu darbības pieredze sabiedriskā labuma darbībā un tā veic sistemātisku un regulāru darbību.

² Lietuvas regulējumā ir iekļauts saraksts ar organizācijām, kurām pēc būtības nekad netiks piešķirts SLO statuss, piemēram, politiskajām partijām, arodbiedrībām, darba devēju konfederācijām, organizācijām, kuru biedriem obligāti jābūt konkrētu profesiju pārstāvjiem. Vairāk informācijas: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/753422/IPOL_STU\(2023\)753422_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/753422/IPOL_STU(2023)753422_EN.pdf)

³ SLO koncepcija <https://www.fm.gov.lv/lv/media/2833/download?attachment>

⁴ Informatīvais ziņojums <https://www.fm.gov.lv/lv/informativa-zinojuma-projekts-par-sabiedriska-labuma-organizaciju-darbibu-un-attistibu>

FM plāno ieviest caurskatāmības koeficientu kā obligātu novērtējumu, ko organizācijas saņem par gada pārskatos iesniegto informāciju un organizācijas sasniegumu uzrādīšanu skaitliski. Sektora caurskatāmības, atklātības un labas pārvaldības veicināšana ir atbalstāma ideja, taču esošā likumprojekta redakcija drīzāk vērtējama kā apdraudējums SLO, jo koeficients tiek piešķirts par organizācijas darbībām, sagatavojot un iesniedzot SLO atskaites, nevis par SLO darbības efektivitāti vai faktiskajiem sasniegtiem ietekmes rezultātiem. Pastāv augsts risks, ka ikviena trešā persona, kas redzēs šo vērtējumu, var attiecināt šo uz organizācijas darbību kopumā, nevis organizācijas spēju savlaicīgi un korekti iesniegt SLO atskaiti. Papildus norādām, ka organizācijām, kuras tieksies vai sasniegs “zaļo līmeni”, tas prasīs lielus administratīvos, zināšanu un prasmju resursus, kas reti kurai nelielai organizācijai ir pieejami. Turklāt nereti SLO aktivitātes nav mērāmas skaitliski, bet sociālajā ietekmē.

4. Nedrīkst ierobežot vai uzlikt nepamatotu administratīvo slogu organizācijām, kuras vēlās attīstīt jaunas darbības jomas

FM piedāvātais risinājums paredz sarežģīt procesu, kā organizācijām attīstīt jaunas darbības jomas. Likumprojektā ir paredzēts, ka organizācijām, ja tās vēlās attīstīt savu darbību jaunā SLO jomā, ir jāvēršas ar iesniegumu VID par papildu sabiedriskā labuma darbības jomas piešķiršanu. Uzskatām, ka šis ir nepamatots administratīvais slogs gan organizācijām, gan VID, jo jaunas/papildus darbības jomu noteikšanai ir jābūt organizāciju ziņā. Tikai pati organizācija vislabāk spēj izlemt, kurās SLO jomās tā vēlās darboties un kurās jomās tā vairs nevēlās darboties (piemēram, rīkojoties krīžu situācijās, reaģējot uz sabiedrības vajadzībām vai konstatējot, ka vairs nav nepieciešamība darboties kādā jomā, jo citi to dara labāk vai efektīvāk). Nebūtu pieļaujama situācija, ja organizācija vēlās attīstīt vai darboties kādā jaunā jomā, bet VID to aizliedz. Valsts institūcijas var iegūt datus par SLO darbības jomām no SLO organizāciju iesniegtajiem gada pārskatiem, kuros organizācija varētu norādīt jomas, kurās tā darbojusies, aktualizējot datus un informējot valsti par organizācijas darbību.

5. Ir jāveicina SLO organizāciju darbība, tai skaitā iespējas attīstīt jaunas saimnieciskās darbības jomas

FM piedāvātais risinājums paredz, ka SLO var veikt saimniecisko darbību tikai tajās jomās, kurās tām ir SLO statuss. Paredzams, ka šim regulējumam būs negatīva ietekme uz organizāciju attīstību, jo tas ierobežo organizāciju iespējas attīstīt jaunas darbības jomas, pilotēt jaunas idejas vai izmantot iegūtos finanšu līdzekļus reaģējot uz sabiedrības vai krīžu vajadzībām. Atkārtoti norādām, ja SLO statuss tiktu piešķirts organizācijām nevis tās veiktajām aktivitātēm, nebūtu iemesla noteikt šādu saimnieciskās darbības ierobežojumu.

6. Jāstiprina SLO komisijas kompetence

FM piedāvātais risinājums paredz, ka SLO komisijas sastāvā var būt nevalstisko organizāciju pārstāvji, kurām nav SLO statusa, kas rada riskus par komisijas locekļa izpratni par SLO sektora specifiku. Mēs uzskatām, ka SLO komisijā var darboties tikai to organizāciju pārstāvji, kurām ir SLO statuss. Varētu paredzēt, ka komisijā var darboties to organizāciju pārstāvji, kuriem ir bijis SLO statuss, bet vairs nav, izslēdzot iespēju, ka komisijā ir organizāciju pārstāvji, kuriem SLO statuss ir atņemts, jo ir bijuši tiesību normu pārkāpumi. Paredzams, ka šis risinājums nodrošinās, ka komisijas locekļiem ir labāka un skaidrāka izpratne par SLO sistēmu un būtību. Ja šis risinājums nav iespējams, noteikti jāparedz (nosakot to anotācijā), ka jaunievēlētajiem komisijas locekļiem būtu jāparedz mācības par SLO sistēmu kā tādu, tiesību normu prasībām, kā arī aktuālo tiesu praksi jomā.